

КАРТОГРАФІЧНА СПАДЩИНА НІКОЛЯ САНСОНА (1600–1667) ТА ЙОГО СПАДКОЄМЦІВ У ФОНДІ КАБІНЕТУ КАРТОГРАФІЇ ЛЬВІВСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ імені В. СТЕФАНИКА

Неоніла Падюка

завідувач кабінету картографії, молодший науковий співробітник
ЛННБ України ім. В. Стефаника

Досліджено картографічну спадщину засновника французької картографічної школи Ніколя Сансона (1600–1667) та його спадкоємців, що зберігається у фонді кабінету картографії Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Проаналізовано картографічні документи за часом видання, територіальним охопленням і збірками зберігання. Виявлено карти із зображенням українських земель, укладено науковий опис п'яти з них.

Ключові слова: Ніколя Сансон, картографічна спадщина, карта, атлас.

This article explores the legacy of the founder of the French cartographic mapping school Nicolas Sanson (1600–1667) and his successors, retained in the cartography cabinet funds of the Lviv National V. Stefanyk Scientific Library of Ukraine. The analysis of cartographic documents carried out by time of publication, territorial coverage, and collections storage. The maps with image of Ukrainian lands have been discovered scientific description of the five of them composed.

Keywords: Nicolas Sanson, cartographic heritage, map, atlas.

Исследовано картографическое наследие основателя французской картографической школы Николая Сансона (1600–1667) и его преемников, хранящееся в фонде кабинета картографии Львовской национальной научной библиотеки Украины имени В. Стефаника. Проанализированы картографические документы по времени издания, территориальному охвату и коллекциям хранения. Выявлены карты с изображением украинских земель, составлено научное описание пяти из них.

Ключевые слова: Николая Сансон, картографическое наследие, карта, атлас.

Серед стародрукованих картографічних документів, що зберігаються у фонді кабінету картографії Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника, значну наукову вартість мають французькі карти та атласи XVII–XVIII ст.

У XVII ст. Франція посилила свої позиції у світі і стала однією з найрозвиненіших країн Західної Європи. Великі географічні відкриття, внаслідок яких Франція набула значну кількість колоній, стимулювали розвиток картографії. На час правління короля Людовіка XIV* припадає початок розвитку наукової картографії у Франції: на основі астрономічних спостережень проведено точні виміри довгот, прокладено першу триангуляційну мережу в усій державі, проведено геодезичні виміри Франції. Всі роботи проводились під патронатом і при фінансуванні короля [3; 17, с. 26-27]. Застосування французькими картографами наукових здобутків та нових даних у створенні карт сприяло перетворенню Франції у провідну країну з видавництва картографічної продукції.

Засновником французької картографічної школи та однієї з найбільших династій картографів був географ, історик, картограф Ніколя Сансон д'Аббевіль (Nicolas Sanson d'Abbeville, 1600–1667). Він започаткував видавництво атласів світу у Франції, розробив картографічну проекцію, названу на його честь. Завдяки Н. Сансону французька картографічна школа мала суттєвий вплив на західноєвропейську картографію XVII–XVIII ст. Саме він один з перших використав картографічні праці Гійома Левассера де Боплана (близько 1600–1665 рр.), знаменитого французького картографа, який, перебуваючи на службі у польського короля 1630–1647 рр., вперше уклав докладні карти українських земель. Картографічна спадщина Сансонів вивчена недостатньо. Частково її досліджували Е. Раствацький [25, с. 8, 29-35, 50, 82, 104-106, 120-121, 130], В. Кордт [4, с. 26; 5, с. 3-7], К. Бучек [11, с. 66-69], Л. Шанявська [33, с. 228-239], С. Александрович [10, с. 138-140, 145-149], Т. Пацько [22, с. 101-102, 106-110, 129-138, 144-148, 155-159, 172, 175-176, 180-186], А. Перналь, Д. Ессар [9, с. 24], Т. Неводнічанський [15, с. 37-39, 54, 56, 59-73, 78, 84-87, 105-110, 180-181, 184, 195-196],

---

* Людовік XIV — король Франції від 1643 до 1715 рр.

Т. Огородник, Н. Падюка [7, с. 90-93; 8, с.165-166, 171-174], М. Вавричин, Я. Дашкевич, У. Кришталович [2, с. 32-43, 56-63, 66-71, 74-75, 86-97, 100-105, 110-111, 114-115, 158-159, 178-181].

Мета статті — дослідити картографічну спадщину Н. Сансона та його спадкоємців, що зберігається у кабінеті картографії ЛННБ України ім. В. Стефаника, акцентуючи увагу на картах із зображенням українських земель, подати короткі відомості про авторів та видавців та описи окремих карт.

Ніколя Сансон д'Аббевіль народився 20 грудня 1600 р. в Аббевілі у родині вихідців з Шотландії. Освіту отримав у єзуїтському коледжі в Ам'єні. На початку своєї діяльності працював військовим інженером у Пікардії, а також викладав географію двом королям Франції — Людовіку XIII і Людовіку XIV. Картографічну діяльність розпочав у 1627 р., опублікувавши свою першу карту стародавньої Галлії, яку уклав у вісімнадцятирічному віці. Цією мапою він привернув увагу кардинала Рішельє* та зарекомендував себе як добрий картограф. За переказами, король Людовік XIII, перебуваючи в Аббевілі, гостював у Сансонів, які працювали на будівництві фортифікаційних споруд. Після одного з таких візитів Н. Сансон отримав титул статського радника. Близько 1630 р. Н. Сансон почав співпрацювати з паризьким видавцем і гравером Мельхіором Таверньє-молодшим (Melchior Tavernier, 1594–1665) як картограф і гравер. У його видавництві 1632 р. Н. Сансон опублікував дуже докладну карту «Postes de France» («Поштовий зв'язок Франції»). Близько 1635 р. Н. Сансон отримав титул королівського інженера і географа («Ingénieur et géographe de Roi»), а 1643 р. — привілей королівського картографа. Спочатку жив і працював у Аббевілі, згодом перебрався до Парижа.

Впродовж свого життя Н. Сансон опублікував майже 300 карт, застосовуючи для їх укладання критичні методи та використовуючи найновіші дані. Крім того, його мапи були набагато раціональнішими від голландських: оздоблювались лише картуші, де поміщались назви карт, інші окраси відсутували у куті мап.

* **Арман Жан дю Плессі, герцог де Рішельє** (фр. Armand Jean Du Plessis, Cardinal et Duc de Richelieu, 1585–1642) — французький політичний діяч, кардинал, генералісімус, голова королівської ради (перший міністр Франції).

З 1644 р. Н. Сансон розпочав співпрацю з видавничою фірмою П'єра Мар'єта-старшого (1607–1657), який купив фірму М. Таверньє. У 1657 р. після смерті П'єра Мар'єта-старшого ця видавнича фірма перейшла до його сина — П'єра Мар'єта-молодшого (1634–1716). Співпраця обох фірм тривала до 1671 р. За цей час між картографічною майстернею Н. Сансона і видавничою фірмою П. Мар'єта було укладено чотири контракти (у 1648, 1651, 1654 і 1657 рр.). Ці угоди зобов'язували Н. Сансона створювати видавничі оригінали, а фірму П. Мар'єта — організовувати гравірування та друкування карт. Продавали карти обидві фірми, розділивши їх тиражі на рівні частини, зберігаючи при цьому своє видавниче право. Деякі карти й атласи продавали обидві фірми (тоді зазначалися дві адреси).

У 1648 р. Н. Сансон видав свій перший атлас під назвою «Europe», а з 1652 р. розпочав публікувати збірні атласи світу у форматі «folio» без назви. У 1658 р. такий збірник карт отримав назву «Cartes generales de toutes les parties du monde» («Загальні карти всіх частин світу»). У ньому, зокрема, поміщались карти України. Цей атлас перевидавався у 1664–1668, 1670, 1671 рр., а у 1675, 1676 і близько 1681 рр. виходив під назвою «Cartes generales de la geographie ancienne et nouvelle» («Загальні карти стародавньої та сучасної географії»). Крім того, це видання перевидавалося різними мовами.

Разом з Н. Сансоном у картографічній майстерні працювали його сини: Ніколя (1625–1648), Гійом (1633–1703) і Адрієн (1639–1718), а також небіж П'єр Дюваль (Pierre Duval, 1619–1683). З 1665 р. нащадки Сансона фігурували у назвах атласів як автори або видавці й підписувалися «Les Sieurs Sanson geographes ordinaires du Roy» («Панове Сансони королівські ординарні географи») [1, с. 215; 2, с. 211; 12; 14; 15, с. 59; 16, с. 159-161; 18; 19; 21; 22, с. 109, 157; 23, р. 28-31, 146-151; 24; 26, с. 17-18; 28, р. 2-3; 29-32].

Ніколя Сансон-син мав титул королівського географа. 1648 р. під час Фронди* загинув на барикадах Парижа. Впродовж свого короткого життя створив досить багато карт, які були здебільшого згенералізованими мапами Н. Сансона-батька. Укладені карти підписував «Par N. Sanson le fils Geographe du Roy» («Н. Сансон син,

* Фронда (фр. La fronde «праща») — громадянська війна, або низка протирядових повстань у Франції 1648–1652 рр.

королівський географ»). Його мапи поміщені в атласі Н. Сансона-батька «L'Europe» 1648 р. та наступних перевиданнях. Карти Н. Сансона-сина входили також до атласів і книг, що були опубліковані вже після його смерті, зокрема, до вже згаданих атласів «Cartes generales des toutes les partes du monde» (Париж : П. Мар'єт, 1658) і видання 1670 р. «Cartes generale de la geographie ancienne et nouvelle» (Париж : П. Мар'єт, 1675), а також «Geographie universelle» («Універсальна географія», Париж, 1675) і «Description de tout l'univers» («Опис всесвіту», Амстердам : Ф. Гальма, 1700). Крім того, Н. Сансонин був автором історико-географічної праці «In geographiam antiquam» («У стародавній географії», 1683), що не мала мап [2, с. 211; 18; 22, с. 109; 33, с. 228].

Після смерті Ніколя Сансона-батька у 1667 р. картографічною майстернею керував Гійом Сансон разом з братом Адрієном. Гійом Сансон отримав титул королівського географа, перевідавав деякі карти й атласи батька, значно доповнюючи їх зміст новими географічними даними. В основному знаний завдяки виданим картам Європи та Африки. Серед мап України відома його робота «Vkraine ou Pays des Cosaques» («Україна, або Країна козаків»), видана у Парижі 1674 р. Карти й атласи фірми Сансонів продавали у галереях Лувру («Chez l'auteur aux Galleries du Louvre»). У 1670 р. Г. Сансон уклав угоду з французьким гравером і скульптором Шарлем Юбером Алексісом Жейо (Charles Hubert Alexis Jaillot, 1632–1712, далі Ю. Жейо) на видання 18 карт Сансонів, що стало основою майбутнього «Atlas Nouveau...» («Новий атлас...»). Того ж 1670 р. Ю. Жейо отримав титул королівського скульптора («Sculpteur du Roi»), 1671 р. — привілей на публікацію усіх карт Сансонів. Упродовж 1672–1680 рр. карти публікували окремо у видовженому форматі folio, а в 1681 р. увійшли до першого видання «Atlas Nouveau...», яке мало шалений комерційний успіх і сім перевидань [2, с. 211; 18; 22, с. 109; 23, р. 28-31, 148-151].

Ю. Жейо присвячував свої видання королівським особам, шукаючи таким чином патронату. Тож 1686 р. отримав титул королівського географа, хоч не мав відповідної географічної чи математичної освіти.

В атласах Ю. Жейо перевідавалися переважно карти Н. Сансона-батька, проте на титулах атласів його прізвища не було. Ця

обставина спричинила хибну думку про авторство Ю. Жейо, хоч він тільки копіював окремі сансонівські карти.

З 1695 р. Ю. Жейо і Г. Сансон розпочали видавати «Atlas François...», який був їхньою останньою спільною працею, проте перевидавався багато разів аж до 1719 р.

Тоді з майстернею Ю. Жейо співпрацювали відомі художники і гравери, зокрема, Шарль Сімоно (Charles Simonneau, 1645–1728), П'єр Брісар (Pierre Brisart, помер у 1682 р.), Франсуа Шово (François Chauveau, 1613–1676), Франсуа Кумартен (François Coumartin), Луї Кордьє (Louis Cordier, помер у 1711 р.), які здійснювали художнє оформлення карт і картушів [2, с. 209; 15, с. 279; 22, с. 157; 23, р. 28-39, 148-153].

Як уже було сказано, у картографічній майстерні Сансонів працював також П'єр Дюваль, небіж Н. Сансона-батька і його учень, французький математик, географ, картограф і видавець. Титул королівського географа отримав 1650 р. Його перші карти почали з'являтися з 1646 р., публікувались як окремо, так і входили до збірників карт. Спочатку це були переважно копії мап голландських видавців. До 1654 р. карти П. Дюваля публікував П. Мар'єт-старший, згодом — Ю. Жейо (до 1670 р.). Заснувавши 1654 р. власне видавництво, П. Дюваль відмовився перевидавати свої старі карти, що згодом призвело до розриву з Ю. Жейо. У цьому ж році до свого прізвища почав додавати: д'Аббевіль. Найбільшими здобутками П. Дюваля є збірний атлас «Cartes géographiques...» (Париж, близько 1654 р.), праця «La géographie universelle...» (Париж, 1661) з картами країн Європи, яка перевидавалася багато разів до 1712 р., і атлас «Cartes et Tables de Géographie, des Provinces eschûës a la Reine...» (Париж, 1667). Після смерті П. Дюваля підприємством керувала його вдова, а згодом — доньки [2, с. 209; 22, с. 102; 23, р. 150].

У 1692 р. власником картографічної фірми Сансонів став онук Н. Сансона-батька, син його доньки Франсуази, П'єр Мулляр-Сансон (Pierre Moullart Sanson, помер 1730 р.), який викупив частину плит у своїх дядьків Гійома і Адрієна Сансонів. П. Мулляр-Сансон поновив публікацію атласу світу, перевидавши сансонівські карти і включивши до нього власні. Перше видання атласу

з'явилося 1692 р. під зміненим титулом «Les tables et les cartes de la geographie ancienne et nouvelle» («Таблиці та карти старої і нової географії»), оскільки частина плит залишилась у фірмі Мар'єт. 1695 р. П. Мулляр-Сансон отримав титул королівського географа. Після його смерті у 1730 р. маєток фірми, за заповітом, перейшов у спадок трьом особам, в т. ч. Жілю Роберу де Вогонді (Jilles Robert de Vaugondy, 1688–1766), племіннику П. Мулляра-Сансона, майбутньому видатному географу. Невдовзі Жіль Робер скупив майже всю спадщину Ніколя і Гійома Сансонів, викупивши також частину плит від фірм П. Мар'єта і Ю. Жейо [2, с. 211; 15, с. 105, 288; 16, с. 161; 18; 22, с. 109].

Син Жіля Робера де Вогонді — Дідьє (Didier Robert de Vaugondy, 1723–1786), як і батько, був визначним картографом і видавцем. Картографічна майстерня Роберів видавала не тільки карти й атласи, а й глобуси, і свого часу була найбільш відомою й прибутковою у Парижі. Від Людовіка XV* обидва Робери отримали титули королівських географів. Крім того, Дідьє був королівським географом польського короля Станіслава Лещинського та з 1756 р. членом Академії наук у Нансі. Жіль Робер де Вогонді звичайно підписував свої карти «M. Robert», а Дідьє — «Robert de Vaugondy», додаючи часом «fils» чи «filio» [2, с. 211; 15, с. 71, 72, 105, 288; 27].

Серед багатьох картографічних праць Роберів основною є «Atlas universel» («Універсальний атлас», Париж, 1757), який вважається одним із найважливіших атласів XVIII ст. Його основу становлять картографічні матеріали, успадковані від Сансонів, і картографічні плити Ю. Жейо, придбані 1712 р. після його смерті. Працюючи над атласом, Робери об'єднали старі джерела з сучасними картами, перевірили і відкоректували широту і довготу на регіональних картах за останніми астрономічними спостереженнями і додали багато нових топонімів.

З 1757 р. Робери почали публікувати «Nouvel atlas portatif» («Новий портативний атлас»), який протягом п'ятнадцяти років перевидавався п'ять разів.

Після смерті батька Д. Робер де Вогонді співпрацював з Шарлем-Франсуа Деламаршем (Charles François Delamarche, 1740–1817),

* Людовік XV — король Франції у 1715–1774 рр.

французьким географом і картографом, який згодом став його спадкоємцем. Перевидаючи карти й атласи Роберів, Ш. Ф. Делямарш, а згодом і його син Фелікс зазначали, що вони є спадкоємцями Д. Робера де Вогонді («successeur de Robert de Vaugondy») [2, с. 211; 27].

Картографічні праці Сансонів перевидавали відомі видавці Західної Європи. Зокрема, в Амстердамі — Пітер Шенк (Pieter (Pierre, Peter) Schenck, 1661–1711) [15, с. 56], Клемент де Йонге (Clement de Jonghe, 1623/1625–1677) [15, с. 60], Хейг Аллард (Huuch (Hugo) Allard, 1625–1691) [15, с. 61], Ніколас Вішпер (Nicolaes Visscher, 1649–1702), П'єр Морт'є (Pierre (Pieter) Mortier, 1661–1711) і його нащадки Корнель Морт'є (Cornelis Mortier, 1699–1783) та Йоганнес Ковенс (Johannes Covens, 1697–1774) [15, с. 86-87; 20], Фредерік де Віт (Frederick de Wit, 1630–1706) [2, с. 86]; у Римі — Джованні Джакомо де Россі (Giovanni Giacomo de Rossi, 1627–1691) [15, с. 72]; у Венеції — Вінченцо Коронеллі (Vincenzo Coronelli, 1650–1718) [15, с. 66-67]; у Неаполі — Паоло Петріні (Paolo Petriani, працював у 1670–1708 рр.) [15, с.72-73]; у Нюрнберзі — Йоганн Гоффманн (Johannes Hoffmann, 1629–1698) [15, с. 67]; у Парижі — Ніколя де Фер (Nicolas de Fer, 1646–1720) [2, с. 144], видавнича фірма Jean & Co. [15, с. 84]; у Лондоні — Річард Блум (Richard Blome, 1641–1705) [15, с. 44-45], Вільям Беррі (William Berry, 1639–1718), Філіп Овертон (Philip Overton, помер 1751 р.), Джон Боулс (John Bowles, 1701–1779), Джордж Вільдей (George Willdey, працював на початку XVIII ст.) [15, с. 68] та ін.

У фонді кабінету картографії ЛННБ України ім. В. Стефаніка зберігається 84 картографічні документи (15 атласів і 69 карт) династії Сансонів, які представлені майже в усіх картографічних фондах та збірках кабінету. Треба зауважити, що до рубрики «Атласи» ми вважали за необхідне включити «[Штучний атлас світу]*», де зібрані мапи різних авторів і видавництв кінця XVII — початку XVIII ст., зокрема 15 карт династії Сансонів (30,6 % усіх мап в атласі):

---

* Цей атлас — різновид власницького конволюта.

Збірка/фонд	Атласи				Карти				Всього од. зб.	
	XVII ст.	XVIII ст.	XIX ст.	всього	XVII ст.	XVIII ст.	XIX ст.	всього		
Оссолінських	1	6	2	9	7	10	1	18	27	
Павліковського	–	–	1	1	6	3	–	9	10	
Наукового товариства імені Шевченка (фонд «НТ»)	–	1**	–	1	1	–	–	1	2	
Народного Дому (фонд «НД»)	–	–	–	–	1	2	–	3	3	
Решта фонду	Фонд «КК»* (основний ряд)	–	2	2	4	–	8	2	10	14
	Фонд «Н» (колишній «неосвоєний» фонд)	–	–	–	–	25	2	1	28	28
Всього од. зб.	1	9	5	15	39	26	4	69	84	

* У фонді «КК» зберігаються також картографічні збірки з бібліотек Оссолінських і Павліковського.

** «[Штучний атлас світу]».

Більшість (9 од. зб.) атласної продукції династії Сансонів походить з бібліотеки Оссолінських. XVII ст. представлено однотомним виданням атласу світу «Atlas Nouveau» («Новий атлас») 1689 р. видавництва Ю. Жейо у Парижі, XVIII ст. — 2-м і 3-м томами тритомного видання «Atlas nouveau a l'usage de monseigneur le Duc de Bourgogne» («Новий атлас для використання Монсеньйора Герцога Бургундського», [1711]) видавництва П. Мортъє в Амстердамі, двотомним виданням «Atlante novissimo che contiene tutte le parti del mondo» («Найновіший атлас, що містить усі частини світу», 1740, 1750) Джамбатисти Альбріцці (Giambatista Albrizzi, 1698–1777) у Венеції, паризьким виданням Роберів «Atlas universel» («Універсальний атлас», 1757). XIX ст. представлено перевиданням «Універсального атласу» Роберів 1804 р. у Парижі.

З бібліотеки Г. Павліковського походить «Nouvel atlas portatif» («Новий портативний атлас», Париж, [1812]) видавництва Ч. Ф. Де-лямарша.

Крім того, у фонді «КК» кабінету картографії зберігається двотомне видання «Atlas Nouveau» («Новий атлас», Амстердам, [1702]) видавництва П. Мортъє, здійснене на основі атласів світу Ю. Жейо «Atlas Nouveau» («Новий атлас», Париж, 1696) і «Nouvelle Introduction a la Geographie» («Новий вступ до географії», Париж, 1702).

З картографічної збірки бібліотеки Наукового товариства імені Шевченка (фонд «НТ») походить уже згаданий «[Штучний атлас світу]».

Карти династії Сансонів, що зберігаються у кабінеті картографії окремо, за фондами і збірками зберігання, авторами і часом видання та перевидання, ми подали у такій таблиці:

Збірка/фонд	Оссолінських			Павліков-ського		Фонд «НТ»	Фонд «НД»		Решта фонду					Всього
									Фонд «КК»		Фонд «Н»			
Час видання	XVII ст.	XVIII ст.	XIX ст.	XVII ст.	XVIII ст.	XVII ст.	XVII ст.	XVIII ст.	XVIII ст.	XIX ст.	XVII ст.	XVIII ст.	XIX ст.	
Автор	XVII ст.	XVIII ст.	XIX ст.	XVII ст.	XVIII ст.	XVII ст.	XVII ст.	XVIII ст.	XVIII ст.	XIX ст.	XVII ст.	XVIII ст.	XIX ст.	
Сансон Н., батько	1	–	–	1	1	–	1	–	–	–	19	–	–	23
Сансон Н., син	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
Г. Сансон	4	9	–	4	2	1	–	–	2	–	4	–	–	26
П. Мулляр-Сансон	–	–	–	–	–	–	–	–	6	–	–	–	–	6
П. Дюваль	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	–	–	4
Ж. і Д. Робер де Вогонді	–	1	1	–	–	–	–	2	–	–	–	2	1	7
Ф. Делямарш*	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	–	–	–	2
Всього	7	10	1	6	3	1	1	2	8	2	25	2	1	69
	16			9		1	3		10		28			

* Подано карти з приміткою «successeur de Robert de Vaugondy».

Найбільше карт династії Сансонів — 28 — зберігається у фонді «Н» (колишній «неосвоєний» фонд). XVII ст. презентують 19 унікальних мап Н. Сансона-батька, чотири — Г. Сансона, дві — П. Дюваля. Дві карти походять з XVIII і одна з XIX ст., автором яких є Д. Робер де Вогонді.

З колишньої бібліотеки Осолінських походить 18 карт. XVII ст. представляють сім мап: чотири — Г. Сансона, одна — Н. Сансона-батька, дві — П. Дюваля. З XVIII ст. походять 10 мап: дев'ять карт Г. Сансона, опубліковані у видавництві Ковенса і Мортъе, та одна карта Ж. Робера де Вогонді. З XIX ст. походить одна карта Д. Робера де Вогонді.

З бібліотеки Павліковського надійшло дев'ять карт. XVII ст. презентують шість карт: по одній — Н. Сансона-батька і Н. Сансона-сина, чотири — Г. Сансона. Три карти походять з XVIII ст.: одна — Н. Сансона-батька, дві — Г. Сансона.

У фонді «КК» зберігається 10 карт. XVIII ст. представляють вісім мап: дві — Г. Сансона, шість — П. Мулляра-Сансона; XIX ст. — дві карти Ф. Делямарша.

З бібліотеки Наукового товариства імені Шевченка (фонд «НТ») походить одна карта XVII ст. Г. Сансона.

З бібліотеки Народного Дому надійшли три карти: одна — з XVII ст. Н. Сансона-батька, дві — з XVIII ст. (по одній Ж. і Д. Роберів де Вогонді).

За територіальним охопленням карти династії Сансонів, що зберігаються окремо, ми згрупували так:

	Європа	Західна Європа	Центральна Європа	Східна Європа	Річ Посполита	Україна	Польща	Італія	Московське царство / Російська імперія	Азія	Америка	Всього
Сансон Н., батько	2	1	1	6	4	6	3	–	–	–	–	23
Сансон Н., син	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	1
Г. Сансон	2	3	4	–	5	–	–	9	2	1	–	26
П. Мулляр-Сансон	–	–	–	–	–	–	–	–	–	6	–	6
П. Дюваль	–	1	–	–	3	–	–	–	–	–	–	4
Ж. і Д. Робер де Вогонді	1	1	1	–	2	–	–	–	1	1	–	7
Ф. Делямарш*	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1	2
Всього	5	6	6	6	15	6	3	9	3	9	1	69

* Подано карти з приміткою «successeur de Robert de Vaugondy».

До рубрики «Європа» увійшло п'ять карт: дві — Н. Сансона-батька, дві — Г. Сансона й одна Д. Робера де Вогонді.

У рубриці «Західна Європа» представлено шість карт окремих західноєвропейських країн чи земель: одна Н. Сансона-батька, три Г. Сансона із зображенням німецьких і бельгійських територій, одна П. Дюваля й одна Д. Робера де Вогонді.

До рубрики «Центральна Європа» зараховано шість карт, що охоплюють окремі країни чи землі Центральної Європи: три карти Померанії, автором однієї з яких є Н. Сансон-батько, інших двох — Г. Сансон, а також дві карти Богемії та Угорщини Г. Сансона і мапа Тіролю Ж. Робера де Вогонді.

У рубриці «Східна Європа» зібрано шість карт Н. Сансона-батька, що охоплюють терени сучасних Латвії, Естонії, Литви і Білорусі.

До рубрики «Річ Посполита» увійшло 15 мап із зображенням Польського королівства і Великого князівства Литовського. Карти українських земель подано у рубриці «Україна». Докладніше про карти у цих рубриках йтиметься далі. До рубрики «Польща» увійшли три карти польських воєводств Н. Сансона-батька.

У рубриці «Італія» представлено дев'ять карт італійських провінцій Г. Сансона, опубліковані в Амстердамі у видавництві Ковенса і Мортъе у XVIII ст. До рубрики «Росія» увійшли три карти: дві Г. Сансона й одна Д. Робера де Вогонді.

У рубриці «Азія» зібрано дев'ять карт: по одній — Г. Сансона, Ж. Робера де Вогонді, Ф. Делямарша і шість — П. Мулляра-Сансона.

До рубрики «Америка» увійшла одна карта Ф. Делямарша.

Серед картографічної спадщини династії Сансонів найдавнішими у фонді кабінету картографії є карти Н. Сансона-батька «Estats de la Couronne de Pologne» («Землі Польського королівства», [Париж], 1655), «Hertzogthumb Pommern» («Герцогство Померанія», Париж, 1654) і «Germano-Sarmatia» («Германо-Сарматія», Париж, 1655), що входили до перших збірників карт без титулів [29]. Карти Померанії 1654 р. і Польщі 1655 р. входили також до атласу Н. Сансона «Cartes generales de toutes les parties du monde» (Париж, 1658) [22, s. 106-108].

Для української науки найбільш цінними є картографічні документи із зображенням українських земель. Такі карти династії Сансонів зберігаються у фонді кабінету картографії ЛННБ України ім. В. Стефаніка як окремо, так і в атласах:

	Партикулярні карти Речі Посполитої		Річ Посполита		Московське царство / Російська імперія		Угорське королівство, Румунія		Османська імперія		Європа, Азія, інші держави		Моря, річки		Всього
	Українські воєводства	Українські землі на картах інших воєводств													
	А*	А	А	Б*	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	
XVII ст.	6	4	12	1	1	2	1	2	1	2	1	2	1	1	37 (10)
XVIII ст.	–	–	2	2	2	3	–	7	–	5	1	4	–	2	28 (23)
XIX ст.	–	–	1	3	–	4	–	3	–	–	1	6	–	–	18 (16)
Всього	6	4	15	6	3	9	1	12	1	7	3	12	1	3	83 (49)
	10		21		12		13		8		15		4		

А* Кількість карт, що зберігаються окремо.

Б* Кількість карт, що зберігаються в атласах.

Загалом у фонді кабінету картографії зберігаються 83 карти династії Сансонів із зображенням українських земель, у т. ч. 49 — в атласах. Найбільше карт — 37 — походять з XVII ст., з яких вісім поміщені в атласі Ю. Жейо «Atlas Nouveau» (Париж, 1689), по одній — у «[Штучному атласі світу]» (XVII–XVIII ст.) та атласі світу «Atlas» Ю. Данкертса (Амстердам, кінець XVII ст.). З XVIII ст. походять 28 карт, 23 з яких зберігаються в атласах. Зокрема, у першому томі видання «Atlas Nouveau» (Амстердам, [1702]) видавництва П. Мортъє зберігаються чотири мапи, у другому — п'ять, у дугому томі тритомного видання «Atlas nouveau a l'usage de monseigneur le Duc de Bourgogne» (Амстердам, [1711]) цього ж видавництва поміщена одна мапа, у третьому томі — сім карт, шість мап — в «Atlas universel» (Париж, 1757) Роберів. З XIX ст. походять 18 карт, 16 з яких зберігаються в атласах Роберів, зокрема в «Atlas universel» (Париж, [1804]) — сім мап, у виданнях «Nouvel atlas portatif» (Париж, [1809], [1812]) — чотири і п'ять мап відповідно.

Найбільш докладно українські землі зображені на десяти т. зв. партикулярних картах Речі Посполитої авторства Н. Сансона-батька, укладених у масштабі близько 1 : 870 000, формат 44 × 59 см. На кожній з цих мап зображені окремі частини (воєводства, князівства, староства тощо) Польського королівства. Загалом у кабінеті картографії зберігаються 15 примірників цих унікальних мап, у т. ч. 10 із зображенням українських земель. Усі опубліковані у видавництві П. Мар'єта у Парижі. Друкувались як окремо, так і входили до атласів Н. Сансона «Cartes generales de toutes les parties du monde» різних років видання. При укладанні карт українських воєводств («Basse Podolie, ou Palatinat de Braclaw» («Нижнє Поділля, або Брацлавське воєводство», Париж, [1658], 1665), «Basse Volhynie, ou Palatinat de Kiow» («Нижня Волинь, або Київське воєводство», Париж, 1665), «Haute Podolie, ou Palatinat de Kamieniec» («Верхнє Поділля, або Кам'янецьке воєводство», Париж, 1665), «Haute Volhynie, ou Palatinat de Lusuc» («Верхня Волинь, або Луцьке воєводство», Париж, 1665), «Russie Noire» («Чорна Русь», Париж, 1665) Н. Сансон використав «Спеціальну карту України» Г. де Боплана 1650 р. На цих картах зазначалося, що вони базувались цілком («tiré entierement») чи у більшості («pour la plus grande partie») на «великій» карті Боплана. На інших чотирьох мапах українські землі

представлені частково. Зокрема, на картах «Masovie duché» («Мазовецьке герцогство», Париж, 1665), «Haute, ou Petite Pologne» («Верхня або Мала Польща», Париж, 1666) зображено українські історичні землі — Підляшшя, Холмщину, Лемківщину. На двох мапах із загальною назвою «Partie de Lithuanie...» («Частина Литви...», Париж, 1665, 1666) — північні частини сучасних Волинської, Рівненської, Житомирської, Київської і Чернігівської областей, а також українські історичні землі — Берестейщину, Підляшшя, північну частину Холмщини. Тоді ці карти були основними картографічними джерелами знань про Україну.

Серед картографічного доробку династії Сансонів у кабінеті картографії зберігається 21 карта Речі Посполитої із зображенням українських земель, шість з яких поміщені в атласах. Це, зокрема, дві карти Г. Сансона, одна з яких, «Estats de Pologne» («Польські землі»), зберігається в атласі Ю. Жейо «Atlas Nouveau» (Париж, 1689), інша — «Estats de la Couronne de Pologne» («Землі Польського королівства») — у другому томі «Atlas nouveau a l'usage de monseigneur le Duc de Bourgogne» (Амстердам, [1711]) видавництва П. Морт'є і чотири карти Ж. і Д. Роберів: дві «Le Royaume de Pologne» («Польське королівство») — у виданнях «Atlas universel» (Париж, 1757, [1804]) і дві «Royaume de Pologne» («Польське королівство») — в атласах «Nouvel atlas portatif» (Париж, [1809], [1812]).

З 15 карт, що зберігаються окремо, — чотири авторства Н. Сансона-батька: два видання мапи «Estats de la Couronne de Pologne» («Землі Польського королівства», Париж, 1655, 1679) і два її пізніші перевидання під назвою «Tabula nova totius Regni Poloniae» («Нова карта всього Польського королівства», Амстердам, обидва [1700]) здійснив Н. Вісшер; одна — Н. Сансона-сина «Estats de la Couronne de Pologne» («Землі Польського королівства», Париж; Амстердам, [1683]); п'ять — Г. Сансона: «Estats de Pologne» («Польські землі», Париж, 1672, 1675, [1702]), «Estats de la Couronne de Pologne» («Землі Польського королівства», [Амстердам], 1696), «Stati della Corona di Polonia» («Землі Польського королівства», Рим, 1678); три — П. Дюваля: «Nouvelle et exacte description du Royaume de Pologne et des Etats qui en dependent» («Новий і докладний опис Польського королівства й залежних держав», Париж, 1666) і два примірники «Les Royaumes du nord où sont principalement

les Etats de la Couronne de Pologne» («Північні королівства, де знаходяться в основному землі Польської Корони», Париж, 1667); дві — Д. Робера де Вогонді «Le Royaume de Pologne» («Польське королівство», Париж, 1767) і «Nouveau Royaume de Pologne» («Нове Польське королівство», Париж, 1817).

Найбільш відомою є мапа Польського королівства 1655 р. «Estats de la Couronne de Pologne» Н. Сансона-батька. Картографічними джерелами для зображення українських земель стали, зокрема, карти України Г. де Боплана 1648–1650 рр. У 1675 і 1679 рр. цю мапу перевидав Г. Сансон, а близько 1700 р. в Амстердамі — Н. Вішпер. Впродовж століття карта «Estats de la Couronne de Pologne» залишалась основою для численних переопрацювань. Характерною її особливістю є паралельне зображення течій Дністра і Південного Бугу з заходу на схід. Варто зазначити, що на цій мапі, як і на пізніших її численних переопрацюваннях, фігурує назва «Україна» (Ukraine), як, зрештою, і на переважній більшості інших карт династії Сансонів, де зображено українські землі.

При створенні карт Речі Посполитої на мапу «Estats de la Couronne de Pologne» 1655 р. спиралась насамперед найближчі нащадки Н. Сансона-батька. Її використав П. Дюваль при створенні згаданих вище власних мап Польського королівства (1666, 1667 рр.). Згенералізованим переопрацюванням карти «Estats de la Couronne de Pologne» 1655 р. є однойменна мапа Н. Сансона-сина, що походить з атласу «Europe» (Париж, 1683).

Карту Н. Сансона-батька «Estats de la Couronne de Pologne» 1655 р. використав Г. Сансон для укладання власних мап Польського королівства «Estats de Pologne» (Париж, 1672, 1675, [1702] — самостійно, 1685 — в атласі) у видовженому форматі folio. Варто зазначити, що цю мапу багаторазово перевидавали, востаннє — 1806 р. у паризькому видавництві Jean & Co. [2, с. 62; 15, с. 64].

Досліджуючи картографічну спадщину Сансонів, ми встановили, що мапа Н. Сансона-батька «Estats de la Couronne de Pologne» 1655 р. була джерелом не тільки для укладання карт Речі Посполитої, а й використовувалась при створенні мап сусідніх держав і земель, зокрема, Московського царства, Угорського королівства, Трансильванії, Османської імперії, які більшою чи меншою мірою охоплювали українські землі.

У фонді кабінету картографії наявні 12 карт Московського царства (Російської імперії) із зображенням українських земель, у т. ч. три мапи зберігаються самостійно, а дев'ять поміщені в атласах.

Окремо зберігаються два видання мапи Г. Сансона «La Russie Blanche ou Moscovie» («Біла Русь, або Московія», Париж, 1674; Амстердам, [1702]) і одна Д. Робера де Вогонді «Carte generale de l'Empire des Russes» («Генеральна карта Російської імперії», Париж, [1797]).

По одному виданню мапи Г. Сансона «La Russie Blanche ou Moscovie» зберігається в атласах Ю. Жейо «Atlas Nouveau» (Париж, 1689), П. Морт'є «Atlas Nouveau» (Т. 1, Амстердам, [1702]) та її зменшений варіант — у «[Штучному атласі світу]» (XVII–XVIII ст.).

Інші шість карт Російської імперії створив Д. Робер де Вогонді. Зокрема, у кожному з видань «Atlas universel» (Париж, 1757, [1804]) зберігається по одній мапі «Partie Méridionale de la Russie Européenne» («Південна частина Європейської Росії») і по одній «Partie Occidentale de l'Empire de Russie» («Західна частина Російської імперії»), у виданнях «Nouvel atlas portatif» (Париж, [1809], [1812]) — по одній карті «Partie Méridionale de la Russie Européenne, Tartarie Russe, Petite Tartarie» («Південна частина Європейської Росії, Російської Тартарії, Малої Тартарії»).

Частково українські землі зображені на 13-ти наявних у кабінеті картографії картах Угорського королівства і Трансильванії, серед яких одна мапа Г. Сансона «Le Royaume de Hongrie» («Королівство Угорщини», Амстердам, [1690]) зберігається окремо, а 12 — в атласах.

Зокрема, в «Atlas Nouveau» (Париж, 1689) Ю. Жейо є одне з видань згаданої мапи Г. Сансона «Le Royaume de Hongrie» («Королівство Угорщини», Париж, 1685). Ще одне видання цієї мапи поміщене в атласі П. Морт'є «Atlas Nouveau» (Т. 2, Амстердам, [1702]). У цьому ж атласі зберігається карта Г. Сансона «Principauté de Transylvanie» («Князівство Трансильванія»). У третьому томі атласу П. Морт'є «Atlas nouveau a l'usage de monseigneur le Duc de Bourgogne» (Амстердам, [1711]) зберігаються чотири карти Угорського королівства і Трансильванії Г. Сансона: «Le Royaume de Hongrie» («Королівство Угорщина»), де зображене все Угорське королівство, «Le Royaume de Hongrie» («Королівство Угорщина») — його

північно-західна частина, «Théâtre de la Guerre en Hongrie Transilvanie &c» («Театр війни в Угорщині, Трансильванії та ін.»), «Principauté de Transilvanie» («Князівство Трансильванія»).

В атласі світу Ю. Данкертса поміщена мапа П. Дюваля «Novissima et accuratissima Totius Hungariæ Tabula» («Найновіша і найдокладніша карта усєї Угорщини», Амстердам, [1684?]).

Карти Д. Робера де Вогонді поміщені в його атласах: мапи «Royaume de Hongrie» зберігаються в обох виданнях «Atlas universel» (Париж, 1757, [1804]), а «Hongrie, Turquie europ» («Угорщина, Європейська Туреччина») — у «Nouvel atlas portatif» (Париж, [1809], [1812]).

Частково українські землі зображені й на восьми картах Османської імперії, що зберігаються у кабінеті картографії. Фактично це перевидання двох карт Г. Сансона: «Estats de l'Empire des Turqs en Europe» («Землі Турецької імперії в Європі») і «Estats de l'Empire du Grand Seigneur des Turcs en Europe, en Asie, et en Afrique» («Землі Османської імперії у Європі, Азії і Африці»). У видовженому форматі folio ці мапи містяться в атласах Ю. Жейо «Atlas Nouveau» (Париж, 1689) і П. Мортъє «Atlas Nouveau» (Т. 2, Амстердам, [1702]), а зменшені варіанти — у третьому томі атласу П. Мортъє «Atlas nouveau a l'usage de monseigneur le Duc de Bourgogne» (Амстердам, [1711]). У «[Штучному атласі світу]» (XVII–XVIII ст.) міститься перевидання зменшеної карти «Estats de l'Empire du Grand Seigneur des Turcs en Europe, en Asie, et en Afrique», яке здійснив П. Шенк (Амстердам, початок XVIII ст.). Один з перших варіантів цієї мапи Г. Сансона, виданий у Парижі 1696 р., зберігається окремо.

Українські землі зображені також на 15-ти загальних картах Європи та Азії, три з яких зберігаються самотійно, а 12 — в атласах. Окремо зберігаються два видання історичної мапи «Germano-Sarmatia» («Германо-Сарматія») Н. Сансона-батька 1655 і 1740 рр. та одна карта Д. Робера де Вогонді «L'Europe» (Париж, 1805).

По одному примірнику карт Г. Сансона «L'Europe» і «L'Asie» присутні в атласах Ю. Жейо «Atlas Nouveau» (Париж, 1689) і П. Мортъє «Atlas Nouveau» (Т. 1, Амстердам, [1702]).

В атласах Роберів поміщені вісім карт, зокрема, в «Atlas universel» (Париж, 1757, [1804]) зберігається по одному виданню історичних карт «Antiquor[um] Imperiorum tabula» («Карта стародавніх імперій») і «Romani Imperii occidentis scilicet et orientis, Tabula Geographica»

(«Географічна карта Західної і Східної Римської імперії») та одна мапа «Europe» — в «Atlas universel» 1804 р. В атласах «Nouvel atlas portatif» (Париж, [1809], [1812]) наявні по одній карті «L'Europe» й одна карта «Europa antiqua» («Стародавня Європа») зберігається у «Nouvel atlas portatif» (Париж, [1812]).

Варто зазначити, що на картах «Antiquor[um] Imperiorum tabula» в атласах «Atlas universel» (Париж, 1757, [1804]) зображено тільки південну частину Криму, на всіх інших — українські землі зображені повністю.

Унікальними картами із частковим зображенням українських земель, що наявні у кабінеті картографії, є мапи морів та річок. Зокрема, Г. Сансона «Le Cours du Danube» («Гечія Дунаю», Париж, 1685), що зберігається окремо, та «La Mer Mediterranée» («Середземне море»), одне видання якої є в атласі «Atlas Nouveau» Ю. Жейо (Париж, 1689), а друге — в атласі П. Мортъє (Т. 2, Амстердам, [1702]).

У третьому томі атласу П. Мортъє «Atlas nouveau a l'usage de monseigneur le Duc de Bourgogne» (Амстердам, [1711]) зберігається рідкісна карта Н. Сансона-батька «Ponti Euxini periplus» («Подорож вздовж узбережжя Понта Евксинського»).

Крім дослідження картографічної спадщини династії Сансонів, що зберігається у кабінеті картографії ЛННБ України ім. В. Стефаника, та її статистичного опису, подаємо також науковий опис окремих найцінніших, на нашу думку, карт із зображенням українських земель, оскільки саме вони стали основою для численних переопрацювань.

Структура наукового опису така:

Порядковий номер. Повна назва карти мовою оригіналу (включно з інформацією, поміщеною на карті поряд з назвою та діакритичними знаками).

Перша частина:

- 1.1. Археографічний заголовок карти українською мовою.
- 1.2. Опис зображених на карті країн чи регіонів за сучасним територіальним поділом.

Друга частина: вихідні дані та авторство.

- 2.1. Місце і дата видання карти.
- 2.2. Автор(и) карти.
- 2.3. Гравер.

2.4. Видавець або видавництво.

2.5. Друкар.

Третя частина: математична основа.

3.1. Мірило лінійне.

3.2. Мірило числове.

3.3. Проекція. Орієнтування.

3.4. Наявність картографічної сітки.

Четверта частина: зовнішня характеристика.

4.1. Формат карти.

4.2. Техніка виконання (дереворит, мідерит, літографія), матеріал (папір, інше), друк (кольоровий, чорно-білий).

4.3. Мова.

4.4. Опис малюнків та текстів, нанесених на лицевій частині і на звороті (якщо є) карти.

Умовні скорочення: п.в. — правий верхній кут карти, л.в. — лівий верхній, п.н. — правий нижній кут карти, л.н. — лівий нижній, л. — ліва сторона карти, п. — права сторона, з. — зворот.

П'ята частина: титул атласу, з якого походить карта.

Шоста частина: додаткова інформація про карту.

Сьома частина: провенієнції, маргіналії.

Восьма частина: шифр.

1) HAUTE VOLHYNIE, ou / PALATINAT de LUSUC; / tire de la Grande Carte d'Ukraine, / du Sr. le Vasseur de Beauplan. / Par le Sr SANSON d'Abbeville Geogr. ord.^{re} du Roy. / A PARIS. / Chez Pierre Mariette, Rue St. Jacques, a L'Esperance. / Avecq Privilege pour Vingt Ans. / 1665.

1.1. Верхня Волинь, або Луцьке воєводство, згідно з великою картою України Ле Вассера де Боплана. Уклав королівський географ пан Сансон д'Аббевіль.

1.2. Україна, Волинь.

2.1. Париж, 1665.

2.2. Гійом Ле Вассер де Боплан, Ніколя Сансон д'Аббевіль-батько.

2.3. П'єр Мар'єт II.

2.4. П'єр Мар'єт II.

2.5. П'єр Мар'єт II.

3.1. Mille Pas Geometriques (геометричні милі): 30 = 6,3 см;
Lieuës communes de / France (звичайні французькі милі): 12 = 6,3 см;

Lieuës d'Allemagne / et de Pologne (німецькі та польські милі): 7,5 = 6,3 см.

3.2. 1 : 870 000.

3.3. Псевдоциліндрична проекція. Орієнтування на північ.

3.4. Без картографічної сітки.

4.1. 38,4 × 57 см; 44 × 59,5 см.

4.2. Мідерит, папір, межі воєводств наведені кольоровими фарбами.

4.3. Французька.

4.4. Л.в. — картуш у вигляді полотнища, оздоблений військовими атрибутами, ліворуч — фігура путто. Л.н. — шкала лінійних масштабів. Навколо карти — подвійна рамка. Внутрішня рамка поділена на градуси (по 1°) і мінути (по 10'). У рамці позначені сторони світу: «Septentrion» («Північ»), «Orient» («Схід»), «Midy» («Південь»), «Occident» («Захід»). З.: без тексту.

6. За основу створення взято «Спеціальну карту України» Г. де Боплана (шоста секція). Карта є варіантом мапи Сансона з «Cartes generales de toutes les parties du monde...», Париж, 1665 (описи інших карт українських воєводств див. у нашій статті «Бопланіана у фонді кабінету картографії ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України» [8, с. 171-174]).

7. На верхньому полі карти зроблено позначення звичайним олівцем: ліворуч — П. 132, посередині — 1665. У лівому нижньому куті карти — також позначення, зроблене звичайним олівцем, — 8. На звороті у правому верхньому куті — залишки наклейки сірого кольору, біля якої — позначення чорним чорнилом — 51, нижче — напис звичайним олівцем Haute Volhynie / Sanson d'Abbeville / Paris, 1665. У лівому верхньому куті звороту карти — позначення звичайним олівцем N 272.

8. 1 155-Н.

Бібліографія до опису див.: [2, с. 36, 37; 8, с. 174; 9, с. 24; 11, с. 67].

2) PARTIE DE / LITHUANIE. / ou est le PALATINAT de / NOWOGRODECK LITAWSKI, / subdivisé en ses Chastellenies. / le PALATINAT de / BRESCICI en POLESIE, / Avec les Duchés de / Neswies, et Slusck, et Partie du Palatinat de / MINSK. / Par le S^r. SANSON d'Abbeville, / Geographe ord.^{re} du Roy. / Avec privil. Pour vingt Ans. / 1665

1.1. Частина Литви, де розташоване Новогрудське воєводство, з поділом на каштелянства. Брестське воєводство у Поліссі, разом з князівствами Несвіж і Слуцьк, та частиною Мінського воєводства. Уклав королівський географ Сансон д'Аббевіль... 1665

1.2. Україна (північ Волинської і Рівненської обл.), Польща (схід Підляського і Любелського воєв.), Білорусь (захід).

2.1. Париж, 1665.

2.2. Гійом Ле Вассер де Боплан, Ніколя Сансон д'Аббевіль-батько.

2.3. Абрагам Пейрунен (Abraham Peyrounin).

2.4. П'єр Мар'єт II.

2.5. П'єр Мар'єт II.

3.1. Mille Pas Geometriques (геометричні милі): 20 = 4,1 см.

Lieues communes de France (звичайні французькі милі): 8 = 4,1 см.

Lieues d'Allemagne et Pologne (німецькі та польські милі): 5 = 4,1 см.

3.2. 1 : 870 000.

3.3. Псевдоциліндрична проекція. Орієнтування на північ.

3.4. Без картографічної сітки.

4.1. 40,5 × 56 см; 44 × 59,5 см.

4.2. Мідерит, папір, кордони та межі наведені кольоровими фарбами.

4.3. Французька.

4.4. Л.в. — назва у фігурному картуші, оточеному листям аканту і дубовою галузкою, вгорі — маска лева зі спадаючою по обидва боки картуша гривною, обабіч якої дві постаті військових, що прилягли відпочити, та військова атрибутика. Внизу картуша ліворуч — двоє польських військових вершників. П.в. — у прямокутній рамці — видавнича адреса: *A Paris chez Pierre Mariette / rue S.Iacques a l'Esperance*. Над нижньою рамкою: A Peyrounin sculp. Біля правої рамки — шкала лінійних масштабів: Echelle (див. п. 3.1). Навколо карти — подвійна рамка. Внутрішня рамка поділена на

градуси (по 1°) і мінути (по 2,5′). У рамці карти позначені сторони світу: «Septentrion» («Північ»), «Orient» («Схід»), «Midy» («Південь»), «Occident» («Захід»). З.: без тексту.

5. Карта входила до атласу «Cartes generales de toutes les parties du monde...» (Paris : Chez Pierre Mariette, 1667).

6. Карта укладена за мапами Великого князівства литовського М. К. Радиви́ла і Полісся Д. Цвікера.

7. На полях карти звичайним олівцем зроблено позначення: на лівому полі вгорі — III ; на верхньому полі ліворуч — II-123, посередині — 1666, трохи правіше — Литва, Белорусія. У лівому нижньому куті карти — також позначення, зроблене олівцем, — 14. На звороті у правому верхньому куті карти — залишки наклейки сірого кольору та чорним чорнилом чи тушшю позначення [3]4, нижче — позначення звичайним олівцем — 7.

8. 1 137-Н

Бібліографія до опису див.: [22, s. 132-133].

3) PARTIE DE / LITHUANIE / ou font en partie les PALATINATS de / MINSK, et MSEISLAW, / et les SEIGN^{ries} ou TERRES de / ROHACZOW, RZECZICA, ZERNOBEL, / et partie des DVCHÉS de / NOVOGRODECK SEWIERSKI, / et de ZERNIHOW. / Par le S^r. SANSON d'Abbeville, Geog.ord.^{re} du Roy / A Paris chez Pierre Mariette, rue S. Jacques a l'Esperance / Avec privilege pour vingt ans / 1666

1.1. Частина Литви, де розташовані частини Мінського і Мстиславського воєводства, Рогачівське, Річицьке, Чорнобильське староства, і частина Новгород-Сіверського і Чернігівського князівств. Уклав королівський географ Сансон д'Аббевіль.

1.2. Україна (північ Житомирської, Київської і Чернігівської обл.), Білорусь (схід).

2.1. Париж, 1666.

2.2. Ніколя Сансон д'Аббевіль-батько.

2.3. Абрагам Пейрунен.

2.4. П'єр Мар'єт II.

2.5. П'єр Мар'єт II.

3.1. Mille Pas Geometriques (геометричні милі): 40 = 8,4 см.

Lieues communes de France (звичайні французькі милі): 16 = 8,4 см.

Lieues d'Allemagne et Pologne (німецькі та польські милі): 10 = 8,4 см.

3.2. 1 : 870 000.

3.3. Псевдоциліндрична проекція. Орієнтування на північ.

3.4. Без картографічної сітки.

4.1. 40,8 × 55,5 см; 44 × 60 см.

4.2. Мідерит, папір, кордони та межі наведені кольоровими фарбами.

4.3. Французька.

4.4. П. — назва і видавнича примітка з привілеєм у фігурному картуші, оточеному обабіч лавровою гірляндюю, перев'язаною стрічками, вгорі — волюта з листя аканту. П.в. — шкала лінійних масштабів: Echelle (див. п. 3.1). П.н. — *AReyrounin sculp.* Навколо карти — подвійна рамка. Внутрішня рамка поділена на градуси (по 1°) і мінути (по 2,5'). У рамці карти позначені сторони світу: «Septentrion» («Північ»), «Orient» («Схід»), «Midy» («Південь»), «Occident» («Захід»). З.: без тексту.

5. Карта входила до атласу «*Cartes generales de toutes les parties du monde...*» (Paris : Chez Pierre Mariette, 1667).

6. Карта укладена за мапами Великого Литовського князівства М. К. Радзівіла і Полісся Д. Цвікера.

7. На полях карти звичайним олівцем зроблено позначення: на лівому полі вгорі — I і ↑; на верхньому полі ліворуч — II. 125, посередині — 1666. У лівому нижньому куті карти — також позначення, зроблене олівцем, — 12. На звороті у правому верхньому куті під наліпкою з шифром кабінету картографії — залишки наклейки сірого кольору, у лівому верхньому куті — позначення звичайним олівцем — N 283.

8. 1 138-Н

Бібліографія до опису див.: [22, s. 133].

4) Etats de la Couronne de / POLOGNE / ou sont les / Royaume de Pologne, / Duchés et Provinces de / Prusse, Cuiavie, Mazovie, / Russie noire &c. / Duchés de Lithuanie, / Volhynie Podolie &c. / de l'Ukraine &c. / 1655.

1.1. Землі Польської Корони, що включають Польське Королівство, князівства й провінції Пруссії, Куявії, Мазовії, Чорної Русі і т. д. Князівства Литовське, Волинське, Подільське і т. д. України і т. д. 1655.

1.2. Україна (крім Донецької та Луганської обл., півдня Запорізької обл., південно-західної частини Одеської обл., Криму), Польща, Литва, Латвія, Білорусь.

2.1. Париж, 1655.

2.2. Ніколя Сансон д'Аббевіль-батько.

2.3. Йоганн Зомер Прусак.

2.4. Ніколя Сансон д'Аббевіль-батько.

2.5. Ніколя Сансон д'Аббевіль-батько.

3.1. Mille Pas Geometriq[ues] (геометричні милі): 120 = 7,5 см.

Lieües Com. de France (звичайні французькі милі): 50 = 7,5 см.

Lieües Comunes de Pologne (звичайні польські милі): 40 = 7,5 см.

3.2. 1 : 2 800 000.

3.3. Циліндрична проекція. Орієнтування на північ.

3.4. Без картографічної сітки.

4.1. 42,6 × 57,3 см; 44,2 × 59,5 см.

4.2. Мідерит, папір, кордони та межі наведені кольоровими фарбами.

4.3. Французька.

4.4. Л.в. — назва у фігурному картуші, прикрашеному рослинним орнаментом та військовою атрибутикою, увінчаному алегоричним зображенням вітрів та головою лева. П.в. — три шкали лінійного масштабу: *Echelle*, під ними — авторська примітка та привілей: *Par N. Sanson d'Abbeville / Geographe ordinaire du Roy / Avecq Priuilege / Pour vingt Ans*. Л.н. — всередині географічної рамки — підпис гравера: *Ioannes Somer Pruthenus Sculp.* Навколо карти — подвійна рамка. Внутрішня рамка поділена на градуси (по 1°) і мінути (по 10'). У рамці карти позначені сторони світу: «Septentrion» («Північ»), «Orient» («Схід»), «Midi» («Південь»), «Occident» («Захід»). 3.: без тексту.

6. Для зображення українських земель використано карти України Г. Боплана 1648–1650 рр.

7. На верхньому полі карти зроблено позначення: ліворуч — звичайним олівцем — Ш. 73, праворуч — чорним чорнилом чи тушшю — 18 (зачіпає крайній кут рамки). У лівому нижньому куті карти — також позначення, зроблене звичайним олівцем, — 4. На звороті у правому верхньому куті — залишки наклейки сірого кольору, під якою просвічується позначення чорним чорнилом — 18,

на нижній лівій чверті звороту карти — напис звичайним олівцем Pologne / 1655.

8. 1 145-Н

Бібліографія до опису див.: [2, с. 70, 71; 4, с. 26; 11, с. 66, 67; 15, с. 59, 60; 22, с. 106-108].

5) ESTATS DE / POLOGNE / *Subdivifés suiuant l'estendüe des / PALATINATS / Par le S^r. SANSON. G. du R.*

1.1. Польські землі з поділом на воєводства. Уклав королівський географ пан Сансон.

1.2. Польща, Україна (крім Донецької та Луганської обл., півдня Запорізької обл., південно-західної частини Одеської обл., Криму), Литва, Латвія, Білорусь.

2.1. Париж, 1672.

2.2. Гійом Сансон, Алексіс Юбер Жейо.

2.3. Алексіс Юбер Жейо.

2.4. Алексіс Юбер Жейо.

2.5. Алексіс Юбер Жейо.

3.1. Mille Pas Geometriques, ou Mille d'Italie (географічні або італійські милі): 120 = 10,9 см.

Lieües Communes de France (звичайні французькі милі): 50 = 10,9 см.

Lieües Communes d'Allemagne (звичайні німецькі милі): 30 = 10,9 см.

Lieües de Hongrie (угорські милі): 20 = 10,9 см.

Verstes, ou Lieüs de Moscovie (московські версти): 160 = 10,9 см.

Lieües Communes de Pologne (звичайні польські милі): 50 = 10,9 см.

Grande Lieües Communes de Pologne (великі польські милі): 30 = 10,9 см.

Lieües d'Ukraine ou Pays des Cosaques (українські милі): 25 = 10,9 см.

3.2. 1 : 2 000 000.

3.3. Конічна проекція. Орієнтування на північ.

3.4. Без координатної сітки.

4.1. 61,2 × 90 см; 55,2 × 88,0 см.

4.2. Мідерит, на папері, кордони наведені кольоровими фарбами.

4.3. Французька.

4.4. Карта на двох аркушах (61,2 × 43,3 см, 61,2 × 46,7 см), продубльованих на папері (66 × 46 см, 66 × 49,5 см), зберігається у футлярі (24,5 × 18 см). Л.в. — назва у картуші, увінчаному королівською короною та прикрашеному обабіч королівською мантиєю з горностаїв, вінком з дубового листа та військовою атрибутикою у нижній частині. Під назвою — легенда з п'ятьма умовними позначеннями (*Remarques*: «*Archeuesché*», «*Euesché*», «*Palatinat*», «*Chasstellenie*», «*Vniversité*») та видавнича примітка: «*A Paris Chez H. IAILLOT, ioignant les grands Augustins, aux deux Globes / Avec Privilege du Roy, pour vingt-Ans 1672*». П.в. — таблиця шкал восьми лінійних масштабів «*Eschelle*» (див. п. 3.1) у картуші, прикрашеному вгорі шкірою і лапами звіра. Навколо карти — подвійна рамка. Внутрішня рамка поділена на градуси (по 1°) і мінути (10'). У рамці карти курсивом позначені сторони світу: «*Septentrion*», «*Orient*», «*Midy*», «*Occident*». З.: без тексту.

На верхньому полі — інша назва: «*LES ESTATS DE LA COURONNE de POLOGNE subdivisés en leurs PALATINATS qui comprennent LE ROYAUME DE POLOGNE, LE GRAND DUCHÉ de LITHUANIE, Les Duchés de Prusse, Mazovie, Samogitie; Les Provinces de Volhynie, et de Podolie, ou est compris l'Ukraine ou Pays des Cosaques. Sur les memoires les plus nouueaux*».

6. Укладена за картою Н. Сансона-батька «*Estats de la Couronne de Pologne*» (Париж, 1655).

7. Карта походить з картографічної збірки Ординації Переворської, що влилася до бібліотеки Оссолінських: на лівому аркуші — два округлі штамп: червоного кольору (ORDYNA PRZEWOR) — Ординації Переворської і синього (BIBLIOT OSSOLIN) — бібліотеки Оссолінських, на обох аркушах на нижньому полі вибито шифр карти — 679. Шифр карти 679 P проставлений також звичайним олівцем на лівому аркуші на верхньому полі ліворуч між рамкою і початком другої назви та на звороті правого аркуша. На лівому аркуші зі звороту приклеєно ще одне позначення шифру карти, що виступає за межі аркуша. На зворотах обох аркушів внизу написи зроблені від руки чорним чорнилом — *Pologne de Sanson 2. f.*

8. КК 679/1-2

Бібліографія до опису див.: [2, с. 60-62; 4, с. 26; 15, с. 62-64; 22, с. 156, 157].

Отже, внаслідок проведеного дослідження й аналізу фонду кабінету картографії ЛННБ України ім. В. Стефаніка ми встановили кількість карт і атласів (всього 84 од. зб.), що належать до картографічної спадщини засновника французької картографічної школи Ніколя Сансона та його нащадків і зберігаються у фонді кабінету картографії. Карти та атласи династії Сансонів представлені майже в усіх фондах та збірках кабінету. Переважна більшість картографічних документів (75 од. зб.) є стародруками.

Аналіз картографічної спадщини династії Сансонів дав змогу встановити кількість карт із зображенням українських земель (всього 83 карти), які зберігаються як окремо, так і в атласах. Укладено науковий опис п'яти з них.

Для укладання карт французькі картографи використали найновіші на той час дані, зокрема, для зображення українських територій — мапи видатного французького картографа Г. Левассера де Боплана. Укладені на науковій основі карти Н. Сансона та його спадкоємців були джерелом для багатьох західноєвропейських картографів при укладанні власних мап. На сьогодні вони залишаються неocenенною джерельною базою для дослідників проблем картографії, географії, історії, етнології, джерелознавства, краєзнавства не тільки України, а й світу.

1. *Багров Л.* История картографии / *Лео Багров* ; [пер. с англ. *Н. И. Лисовой*]. — Москва : Центрполиграф, 2004. — 319 с.
2. *Вавричин М.* Україна на стародавніх картах: середина XVII — друга половина XVIII ст. : атлас репродукцій / *М. Вавричин, Я. Дашкевич, У. Кришталович*. — Київ : Картографія, 2009. — 224 с. : іл. — (Пам'ятки картографії України).
3. Картография и власть во Франции на протяжении XVII и XVIII веков [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.aviaprom.info/kartografiya-i-vlast-vo-francii-na-protiayuenii-i-vyekov/>. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 15 лип. 2013 р.
4. *Кордт В.* Материалы по истории русской картографии / собрал *В. Кордт*. — Киев : [Б. изд.], 1910. — Вып. II : Карты всей России и западных её областей до конца XVII в. — 31 с., 45 карт.
5. *Кордт В.* Матеріали до історії картографії України / *В. Кордт* ; Всеукраїнська Академія Наук, Археографічна Комісія. — У Києві : [Б. в.], 1931. — 32, [2] с., 41 карта.

6. Мельхиор Тавернье [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.astromyth.ru/History/Tavernier.htm>. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 24 лип. 2013 р.
7. *Огородник Т. М.* Картографічна збірка з бібліотеки Й.Г. Павліковського (за матеріалами ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України) / *Т. М. Огородник, Н. В. Падюка* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. праць]. — Львів, 2000. — Вип. 7/8. — С. 74-101.
8. *Падюка Н.* Бопланіана у фонді кабінету картографії ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України / *Неоніла Падюка* // Історичне картознавство України : зб. наук. праць / НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського, Львів. від-ня ; Брандон. ун-т, Манітоба, Канада. — Львів ; Київ ; Нью-Йорк : Вид-во М. П. Коць, 2004. — С. 164-184.
9. *Перналь А. Б.* Гійом Ле Вассер де Боплан — військовий інженер, картограф, автор / *Андрій Б. Перналь, Денніс Ф. Ессар* // Боплан і Україна : зб. наук. праць / НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського, Львів. від-ня ; Брандон. ун-т, Манітоба, Канада. — Львів : [Б. в.], 1998. — С. 15-45.
10. *Alexandrowicz S.* Rozwój kartografii Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV do połowy XVIII wieku / *Stanisław Alexandrowicz* ; Un-t im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. — Wyd. II poprawione i uzupełnione. — Poznań : [Wyd-wo naukowe Un-tu im. Adama Mickiewicza], 1989. — 279 s., mapy. — (Seria historia ; N 138.).
11. *Buczek K.* Dzeje kartografii polskiej od XV do XVIII wieku : zarys analityczno-syntetyczny / *Karol Buczek* ; Zakład historii nauki i techniki Polskiej Akademii Nauk. — Wrocław ; Warszawa ; Kraków : Zakład Narodowy imienia Ossolińskich ; Wyd-wo Polskiej Akademii Nauk, 1963. — 120 s., mapy. — (Monografie z dziejów nauki i techniki ; t. XXI).
12. Cartes générales de toutes les parties du monde, où les empires, monarchies, républiques, états, peuples, etc., de l'Asie, de l'Afrique, de l'Europe et de l'Amérique, tant anciens que nouveaux, sont exactement remarqués, et distingués suivant leur estendue [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.worldcat.org/title/cartes-generales-de-toutes-les-parties-du-monde-ou-les-empires-monarchies-republiques-etats-peuples-etc-de-lasie-de-lafricque-de-leurope-et-de-lamerique-tant-anciens-que-nouveaux-sont-exactement-remarques-et-distingues-suivant-leur-estendue/oclc/35074545?ht=edition&referer=di>. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 12 лип. 2013 р.
13. Du Val, Pierre [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.maphist.com/artman/publish/article_334.shtml. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 12 лип. 2013 р.

14. Heraldikai lexikon [Электронный ресурс]. — Режим доступа до вид.: http://hu.wikibooks.org/wiki/Heraldikai_lexikon/Melchior_Tavernier. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 11 лип. 2013 р.
15. Imago Poloniae : dawna Rzeczpospolita na mapach, dokumentach i starodrukach w zbiorach Tomasa Niewodniczańskiego / [wydawca i odpowiedzialny redaktor *Tomasz Niewodniczański*, Bitburg ; autory katalogu: *Kazimierz Kozica, Janusz Pezda* ; tłumaczenie na język niemiecki *Arnold Bartetzky*]. — Warszawa : [Tomasz Niewodniczański], 2002. — Т. II. — 324 s. : mapy.
16. *Kupčik I.* Alte Landkarten : von der Antike bis zum Ende des 19. Jahrhunderts / *Ivan Kupčik*. — [Praha] : Artia, [1980]. — 240 s., il.
17. *Madej J.* «Polonia ... 1770» Karola de Perthéesa na tle osiemnastowiecznej kartografii polskiej i krajów ościennych / *Jadwiga Madej* ; B-ka Narodowa, Zakład zbiorów kartograficznych. — Warszawa : B-ka Narodowa, 1987. — 334 s. — (Zabytki polskiej kartografii ; zeszyt 6).
18. Mapmakers of the Historic Lithuanian Area [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://lithuanianmaps.com/MapmakersS.html>. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 11 лип. 2013 р.
19. Melchior Tavernier (1594–1665) [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://data.bnf.fr/14513056/melchior_tavernier/. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 10 лип. 2013 р.
20. Mortier, Pierre (1661–1711) [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.maphist.com/artman/publish/article_329.shtml. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 11 лип. 2013 р.
21. Nicholas Sanson (1600–1667) [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.geographicus.com/mm5/merchant.mvc?Screen=CAD&Product_Code=sanson. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 15 лип. 2013 р.
22. *Pačko T.* Katalog dawnych map Rzeczypospolitej Polskiej w kolekcji Emeryka Hutten Czapskiego / opracowały: *Teresa Pačko, Danuta Stachnaltalanda, Ewa Gołqb-Jankowska* ; Polska Akademia nauk, In-t geografii i przestrzennego zagospodarowania. — Wrocław ; Warszawa ; Kraków : Zakład Narodowy imienia Ossolińskich ; Wyd-wo Polskiej Akademii nauk, 1992. — Т. II : Mapy XVII wieku. — 250 s., karty.
23. *Petto C. M.* When France was king of cartography [Электронный ресурс] : the patronage and production of maps in early modern France / *Christine Marie Petto*. — Lanham : Lexington Books, 2007. — XIV, 215 p. : il., maps. — Режим доступа до вид.: <http://books.google.com.ua/books>. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 9 лип. 2013 р.
24. [Projet de frontispice pour une nouvelle édition des «Cartes générales de toutes les parties du monde» de N. et G. Sanson] / [attribué à *Jean Lepautre*] [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b550044693>. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 17 лип. 2013 р.

25. *Rastawiecki E.* Mappografia dawnej Polski / przez *Edwarda Barona Rastawieckiego*. — Warszawa : W Drukarni S. Orgelbranda, 1846. — 159, [1] s.
26. *Robert [J.]*. Atlas universel [Карты] / par *M. Robert* Geographe ordinaire du Roy ; par *M. Robert de Vaugondy* son fils Geographe ord. du Roy, et de *S.M. Polonoise Duc de Lorraine et de Bar*, et Associé de L'Academie Royale des Sciences et belles Lettres de Nancy. Avec Privilege du Roy. 1757. — М-би різні. — A Paris : Chez Les Auteurs ; Boudet Libraire Imprimeur du Roi, 1757. — [386 с.], кол. : карти, текст, табл. ; 54 × 42 см.
27. *Robert de Vaugondy Family* [Електронний ресурс]. — Режим доступу до вид.: <http://lithuanianmaps.com/MapmakersN-R.html>. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 7 лип. 2013 р.
28. *Sanson H.* Memoirs of the Sansons : from private notes and documents [1688–1847] : in two volumes [Електронний ресурс] / edited by *Henry Sanson*. — London : Chatto and Windus, Piccadilly, 1876. — XVIII, 285, 32 p. — Режим доступу до вид.: <http://archive.org/stream/memoirsofsansons00sansuoft#page/n25/mode/2up>. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 16 лип. 2013 р.
29. *Sanson. Mariette. Boisseau.* Atlas, c.1655 with 138 maps [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.swaen.com/Sanson-world-atlas.php>. — Назва з екрана. — Дата перегляду: 11 лип. 2013 р.
30. *Sanson, N. Mariette, P.* Cartes générales de toutes les parties du monde [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.swaen.com/antique-map-of.php?id=3004> — Назва з екрана. — Дата перегляду: 18 лип. 2013 р.
31. *Sanson N.* L'Europe en plusieurs cartes, et en divers traittés de geographie et d'histoire [Карты] / par *N. Sanson d'Abbeville*, Geographe Ordinaire du Roj. — A Paris : Chez l'Autheur, MDCLXXXIII (1683). — [2], 52, 104, 98, 82 pp., [1] f, 53 cart.
32. *Sanson Nicolas (1600–1667)* // The Encyclopædia Britannica. — 13. ed. — London : The Encyclopædia Britannica, Inc., [1926]. — Vol. 23 : Refectory to Sainte-Beuve. — P. 183.
33. *Szaniawska L.* Analiza wybranych małoskalowych map ziem polskich (XVI–XVIII w.) / *Lucyna Szaniawska* ; B-ka Narodowa, Zakład Zboirów Kartograficznych. — Warszawa : B-ka Narodowa, 1987. — 423 s., karty. — (Studia I Materiały z Historii Kartografii ; 7).